

DARŽOVĖS / VEGETABLES

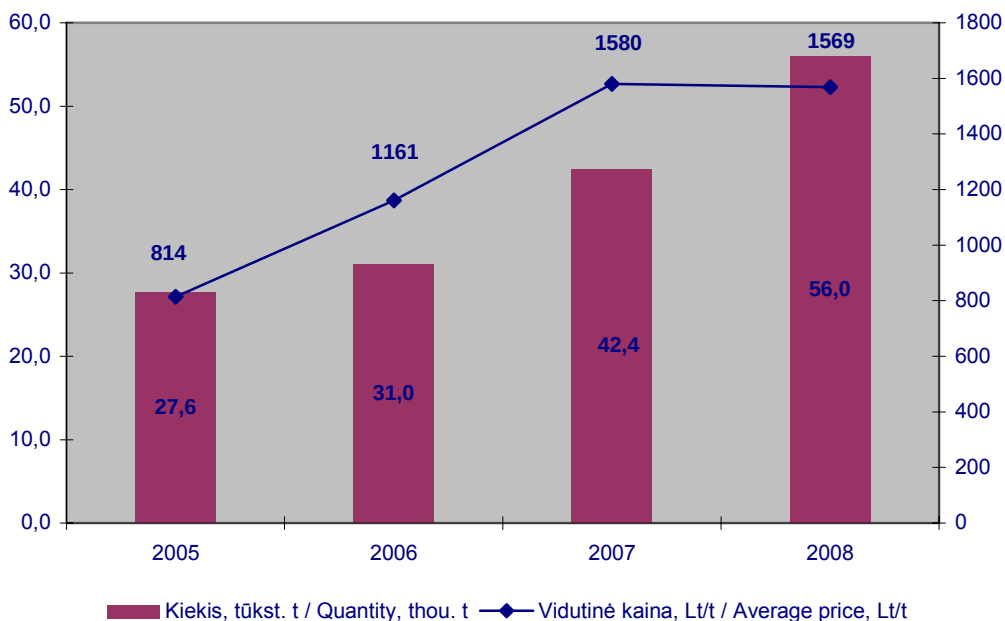
Ingrida LUKOŠIŪTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, ingrida@laei.lt

2008 metais daržovių supirkimas didėjo, o kainų tendencijos IV ketvirtį skyrėsi: kopūstai, svogūnai ir pomidorai pigo, o morkos ir burokėliai brango. Lyginant 2006–2008 metų paskutiniųjų ketvirčių kainas, matyti, kad 2008 metų IV ketvirtį kopūstai ir svogūnai buvo pigiausi, o morkos ir burokėliai brangiausi. Gruodį daugelis daržovių Lietuvos ūkiuose pigesnės nei Latvijos, Estijos, tačiau visos brangesnės nei Lenkijos prekiniuose ūkiuose.

Vidaus ir užsienio rinka. 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, buvo gautas 12 proc. didesnis daržovių derlius – 275,7 tūkst. t. Nors lauko daržovių augintojai pasėlių plotus sumažino 5 proc., gausesnį derlių lėmė derlingumo padidėjimas. Per 2008 metus supirkta 56 tūkst. t daržovių – 2 kartus daugiau nei 2007-aisiais, bet supirkimo kaina buvo tik 0,7 proc. mažesnė (1 pav.).

2008 metais daržovių įsivežta 4,1 tūkst. t daugiau nei išvežta, tačiau užsienio prekybos balansas teigiamas – 1,2 mln. Lt. Daržovių eksportas 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, išaugo 1,6 karto, importas – 1,8 karto (1 lentelė). Eksporto vertė – 651,1 mln. Lt. Visų pagrindinių daržovių, išskyrus morkas, burokėlius ir kopūstus, importas viršijo eksportą.

1 pav. Daržovių supirkimas ir vidutinė kaina 2005–2008 metais
Figure 1. Quantity and average price of vegetables purchased in 2005–2008

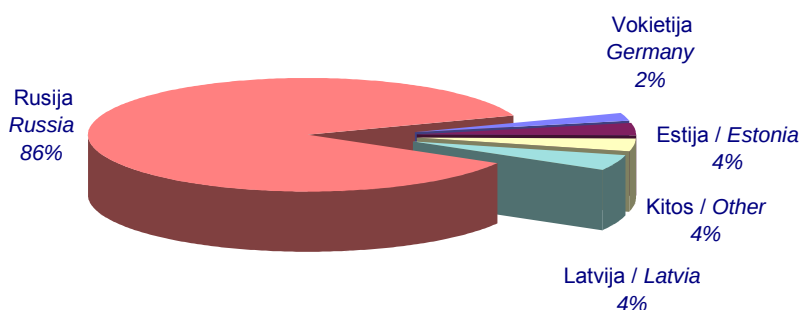
Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio produkcijos supirkimas. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Daržovių eksportas ir importas 2007 ir 2008 metais, tūkst. t
Exports and imports of vegetables in the 2007 and 2008, thou. t

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2007	2008	2007	2008
Daržovės / Vegetables	139,9	227,7	125,6	231,8
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	29,0	49,4	33,6	52,5
agurkai / cucumber	6,7	6,4	8,7	10,5
svogūnai / onions	6,5	9,0	15,0	17,7
morkos, burokėliai / carrot, beetroot	11,7	24,0	11,0	23,6
kopūstai / cabbage	35,3	71,6	34,6	66,4

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

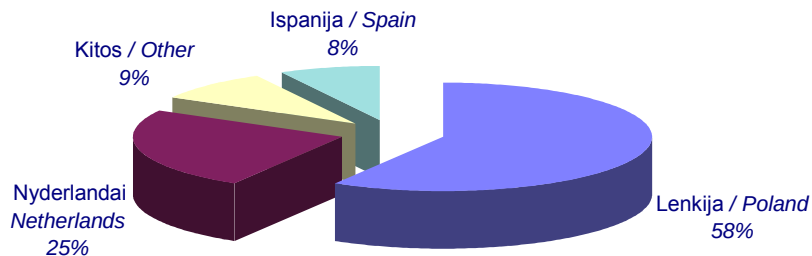
2008 metais daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 195,9 tūkst. t (2 pav.) (35 proc. kopūstų, 23 proc. pomidorų) – 1,7 karto daugiau nei 2007-aisiais. Į Latviją eksportuota 10 tūkst. t (20 proc. svogūnų ir česnakų, 18 proc. pomidorų, po 14 proc. agurkų, morkų ir burokėlių).

2 pav. Daržovių eksportas 2008 metais
Figure 2. Export of vegetables in 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Daugiausia daržovių importuota iš labiausiai Lietuvos daržovių rinkai įtakos turinčios Lenkijos (3 pav.) – 135,6 tūkst. t (40 proc. gūžinių kopūstų, 22 proc. pomidorų). Per metus importas iš Lenkijos padidėjo 1,9 karto. Iš daugiausia Europoje daržovių auginančių Nyderlandų įvežta 57,2 tūkst. t (po 16 proc. morkų ir burokėlių (kartu), svogūnų, pomidorų). Iš Ispanijos importuota 17,9 tūkst. t (69 proc. pomidorų, 18 proc. agurkų).

3 pav. Daržovių importas 2008 metais
Figure 3. Import of vegetables in 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

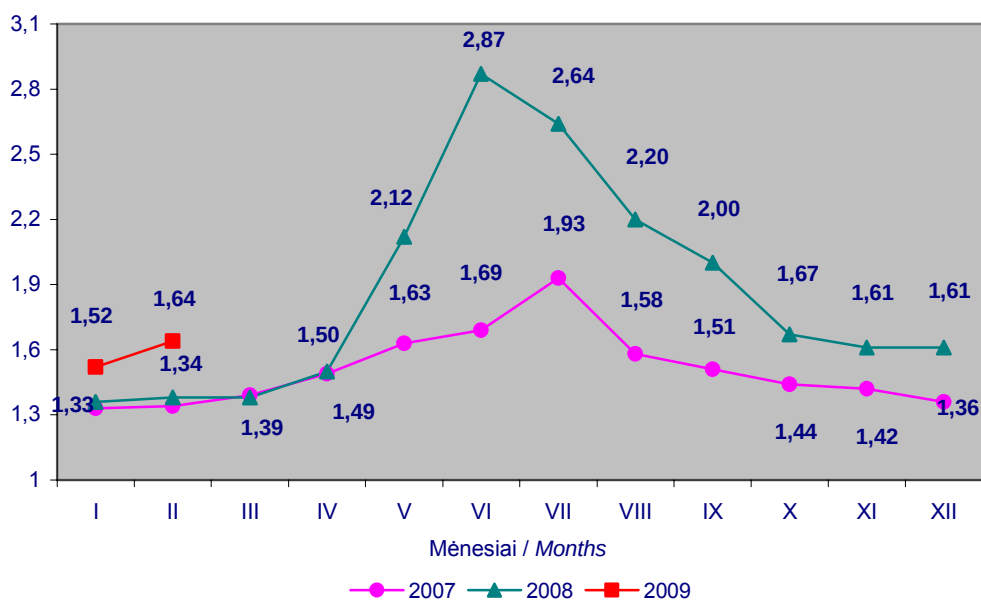
Morkos, burokėliai. 2008 metų rugsėjo–spalio mėnesiais morkos buvo perkamos apie 12,5 proc. brangiau nei prieš metus ir buvo brangiausios per pastaruosius trejus metus. Tam įtakos turėjo ribota morkų pasiūla. 2008-aisiais šių daržovių pasėliai ir derlius mažesni ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje kitų ES šalių. Trūksta geros kokybės morkų, nes dėl nepalankių dygimo, augimo ir derliaus nuėmimo sąlygų jos genda greičiau nei įprasta.

Mažmeninės prekybos centruose 2008 metų spalio–gruodžio mėnesiais morkos buvo 16 proc., o vidutiniškai per metus net 23 proc. brangesnės negu 2007-aisiais (4 pav.).

Parduotuvėse 2008 metais morkos buvo apie 24 proc. brangesnės negu turguose (spalį–gruodį kainos skyrėsi 10 proc.). Turguose 2008 metų rugsėjį–gruodį kainos buvo 16 proc. didesnės nei prieš metus. 2009 metų sausio–vasario mėnesiais morkos parduotuvėse kainavo 14 proc., o turguose – 15 proc. daugiau nei 2008-ųjų pradžioje.

ŽŪMPRIS duomenimis, Lietuvoje 2009 metų sausio mėnesį prekiniuose ūkiuose morkos 28 proc. brangesnės nei Lenkijoje, tačiau jos vienos pigiausių – 14 proc. pigesnės nei Latvijoje, 25 proc. – nei Estijoje, 34 proc. – nei Vokietijoje (2 lentelė).

2008 metų gruodžio mėnesį Vilniuje morkos 4 proc. brangesnės nei prieš metus, tačiau 30 proc. pigesnės nei Rygoje ir daugiau kaip 40 proc. – nei Helsinkyje, Berlyne ir Amsterdame, o Taline, Prahoje, Bratislavoje – pigesnės nei Vilniuje (3 lentelė).

4 pav. Vidutinės morkų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg
 Figure 4. Average retail price of carrots in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

2 lentelė / Table 2

Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
 2008 ir 2009 metų sausio mėnesį, Lt/kg

Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries
 in January 2008 and 2009, Lt/kg

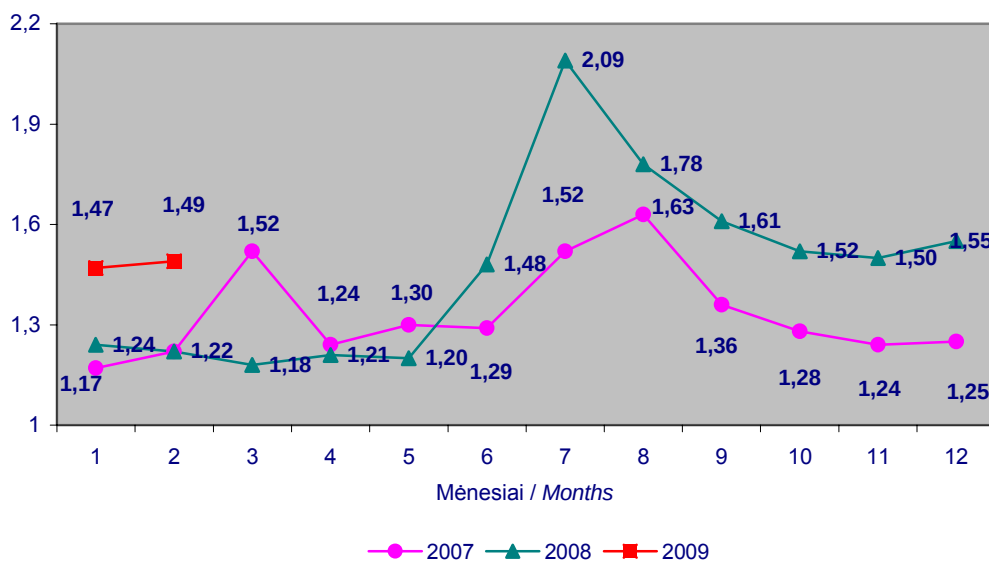
Metai / Year	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic
Morkos / Carrot							
2009	0,73	0,85	0,97	0,57	1,00	1,11	0,83
2008	0,60	0,99	0,75	0,68	1,15	0,90	0,72
2009, palyginti su compared to 2008, %	122	86	129	84	87	123	115
Burokėliai / Beetroot							
2009	0,56	0,69	1,14	0,40	0,90	1,62	-
2008	0,53	0,52	0,58	0,48	1,03	1,58	-
2009, palyginti su compared to 2008, %	106	133	197	83	87	103	-

Metai / Year	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic
Kopūstai / Cabbage							
2009	0,35	0,65	0,74	0,21	0,61	0,61	0,31
2008	0,56	0,58	0,56	0,39	1,04	0,87	0,60
2009, palyginti su compared to 2008, %	63	112	132	54	59	70	52
Svogūnai / Onion							
2009	0,65	0,74	-	0,43	0,90	0,39	0,52
2008	0,66	1,24	-	0,63	1,38	0,55	0,93
2009, palyginti su compared to 2008, %	98	60	-	68	65	71	56

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Burokėlių supirkimo kaina 2008 metų rugsėjo–gruodžio mėnesiais buvo apie 14 proc. didesnė nei prieš metus ir didžiausia per pastaruosius trejus metus. 2008 metų spalio–gruodžio mėnesiais burokėliai buvo 21 proc., o vidutiniškai per metus 10 proc. brangesni negu 2007-aisiais (5 pav.).

Parduotuvėse 2008 metais burokėliai buvo 21 proc. brangesni negu turguose (spalį–gruodį kainos skyrėsi 17 proc.). Turguose 2008 metų spalį–gruodį kainos 17 proc. didesnės nei prieš metus.

5 pav. Vidutinės burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007–2009 metais, Lt/kg

Figure 5. Average retail price of beetroot in Lithuanian supermarkets in 2007–2009, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

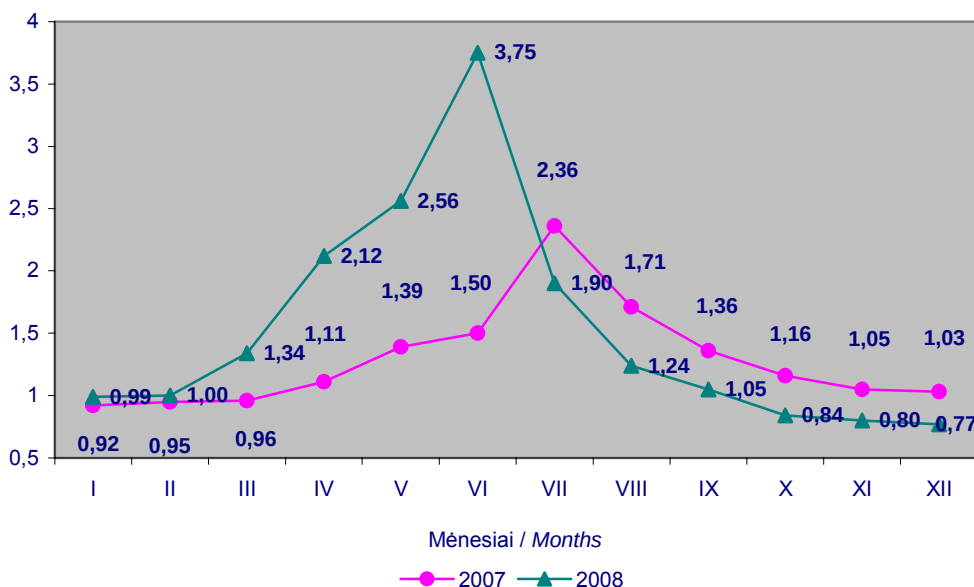
2009 metų sausio–vasario mėnesiais burokėliai parduotuvėse ir turguose apie 20 proc. brangesni negu 2008-ųjų pradžioje. O kainų skirtumas parduotuvėse ir turguose – 11 proc.

2009 metų sausio mėnesį Lietuvos prekiniuose ūkiuose burokėlių kaina buvo viena mažiausių, palyginti su kaimyninėmis šalimis: Vokietijoje – net 2,9 karto, Latvijoje – 23 proc. brangesni, tik Lenkijoje 29 proc. pigesni (2 lentelė).

2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, morkų ir burokėlių importas ir eksportas daugiau kaip 2 kartus didesni. Įsivežta tik šiek tiek (385,8 t) daugiau negu išvežta, užsienio prekybos balansas neigiamas. Į pagrindinę rinką Rusiją, kurioje morkų suvartojimas vienam gyventojui siekia 10 kg per metus, išvežta 91 proc. 44 proc. morkų ir burokėlių importuota iš Lenkijos, 38 proc. – iš Nyderlandų.

Baltagūžiai kopūstai. 2008 metais gerai užderėjus kopūstams visoje Europoje, mažėjo jų kainos. Lietuvoje kopūstai dėl didelės pasiūlos rinkoje taip pat pigo ir liepą–gruodį buvo perkami apie 30 proc. pigiau nei prieš metus. Rugsėjūtį–gruodį kopūstai pigiausi per pastaruosius trejus metus. 2009 metų sausio mėnesį kopūstų supirkimo kaina buvo dar 7 proc. mažesnė nei 2008-ųjų gruodį.

Mažmeninė kopūstų kaina rugsėjį–gruodį buvo 24 proc. mažesnė nei prieš metus (6 pav.), o kopūstų kainos turguose ir parduotuvėse skyrėsi nežymiai. Turguje jie kainavo apie 22 proc. mažiau nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. 2009 metų sausio–vasario mėnesiais kopūstai parduotuvėse buvo 12 proc., o turguose – 18 proc. pigesni nei 2008-ųjų pradžioje. Kainų skirtumas parduotuvėse ir turguose – 7 proc.

6 pav. Vidutinės kopūstų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 6. Average retail price of cabbage in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

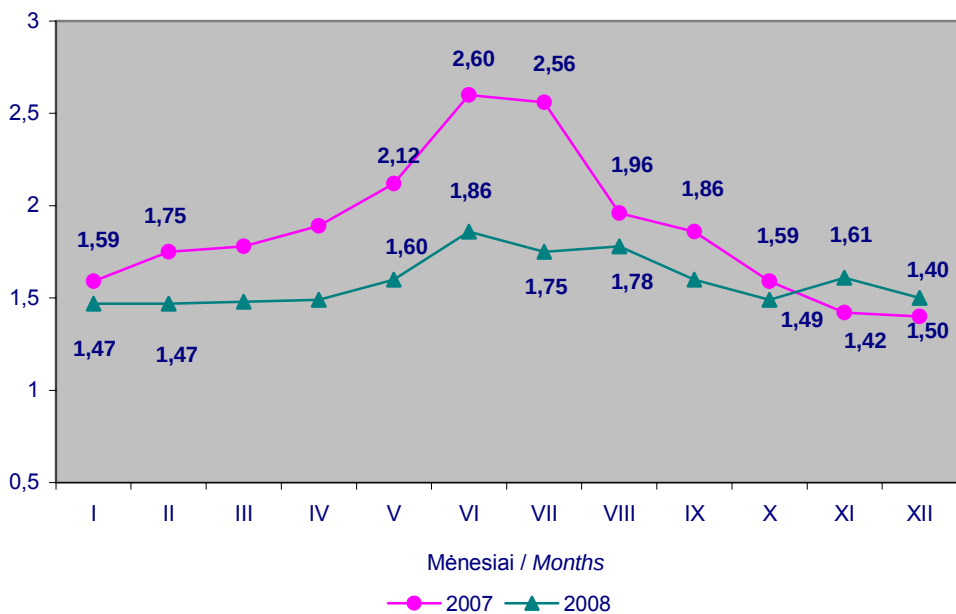
Šaltinis: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų pokyčius. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Lietuviškų kopūstų kaina, palyginti su kainomis kaimyninėse šalyse, 2009 metų sausio mėnesį buvo viena mažesnių (2 lentelė) – 43 proc. mažesnė nei vokiškų, 46 proc. – nei latviškų ir 53 proc. – nei estiškų, tačiau 1,7 karto didesnė už šiemet ypač pigių, beveik dvigubai pigesnių negu pernai, lenkiškų kopūstų.

2008 metų gruodžio mėnesį kopūstai Vilniuje buvo parduodami 21 proc. pigiau nei prieš metus ir buvo vieni pigiausių, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse (3 lentelė).

2008 metais kopūstų importo ir eksporto srautai išaugo: importas – 1,9 karto, eksportas – 2 kartus didesnis negu 2007-aisiais. Kopūstų išvežta 5,2 tūkst. t daugiau negu įsivežta, tačiau vidutinė eksportuotų kopūstų kaina 14 proc. mažesnė nei importuotų (1,45 Lt/kg), todėl vertinė išraiška prekybos balansas neigiamas. 83 proc. kopūstų įsivežta iš Lenkijos (po 1,28 Lt/kg), kurioje kopūstų derlius 2008 metais apie 4,5 proc. didesnis. Pagrindinei lietuviškų kopūstų užsienio rinkai Rusijai teko 97 proc. kopūstų eksporto, per metus eksportas išaugo 2,1 karto.

Svogūnai. 2008 metais svogūnų supirkimo kaina mažesnė nei prieš metus: sausio–liepos mėnesiais – iki 32 proc., rugpjūtį–gruodį – iki 7 proc. Lietuvos parduotuvėse svogūnai 2008 metų rugsėjį–gruodį buvo 4 proc. pigesni nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu (7 pav.). Turguose šios daržovės 2008 metais buvo apie 4 proc. pigesnės nei 2007-aisiais. Jų kaina parduotuvėse ir turguose mažai skyrėsi.

7 pav. Vidutinės svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 7. Average retail price of onion in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

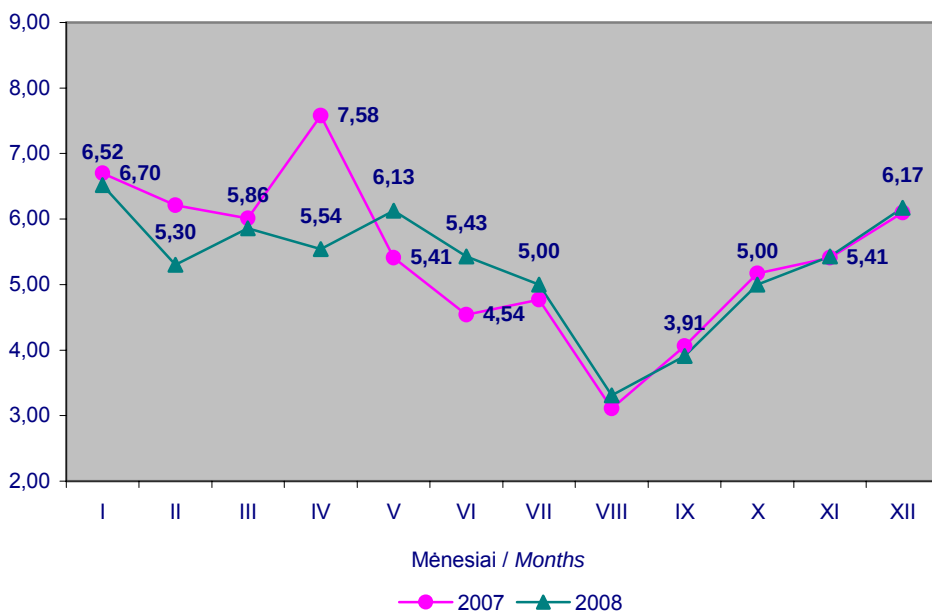
Šaltiniai: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų pokyčius. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio rūmų duomenys.

2009 metų sausio–vasario mėnesiais svogūnai parduotuvėse buvo 4 proc. pigesni, o turguose – 5 proc. brangesni nei 2008-ųjų pradžioje. Turguose svogūnų kaina apie 6 proc. didesnė nei parduotuvėse.

Daugelyje šalių svogūnai pigesni negu pernai. ŽŪMPRIS duomenimis, Lietuvoje 2009 metų sausio mėnesį svogūnai 12 proc. pigesni nei Latvijoje, tačiau 1,5 karto brangesni nei Lenkijoje, 1,7 karto – nei Vokietijoje, kuriose svogūnų pasiūla gerokai didesnė nei prieš metus (2 lentelė). Mažmeninė svogūnų kaina Vilniuje gruodį 15 proc. mažesnė nei prieš metus, jie vieni pigiausių, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse (3 lentelė).

Svogūnų ir česnakų eksportas 1,4 karto, o importas – 18 proc. didesnis nei prieš metus, tačiau kaip ir 2007-aisiais, užsienio prekybos balansas išliko neigiamas. Per 2008 metus jų išvežta 2 kartus (8,7 tūkst. t) daugiau negu išvežta. 53 proc. svogūnų ir česnakų importuota iš Nyderlandų (importas iš jos išaugo 34 proc.), 44 proc. – iš Lenkijos. Pagrindinė eksporto rinka – Rusija (65 proc. eksporto), 25 proc. eksportuota į Latviją.

Pomidorai. 2008 metų rugsėjo–lapkričio mėnesiais pomidorai supirkti apie 22 proc. pigiau nei prieš metus. Mažmeninės prekybos centruose 2008 metų rugsėjo–spalio mėnesiais pomidorai 3 proc. pigesni, lapkričio–gruodžio – tokie pat kaip prieš metus, o vidutiniškai per metus 2 proc. pigesni negu 2007-aisiais (8 pav.).

8 pav. Vidutinės pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

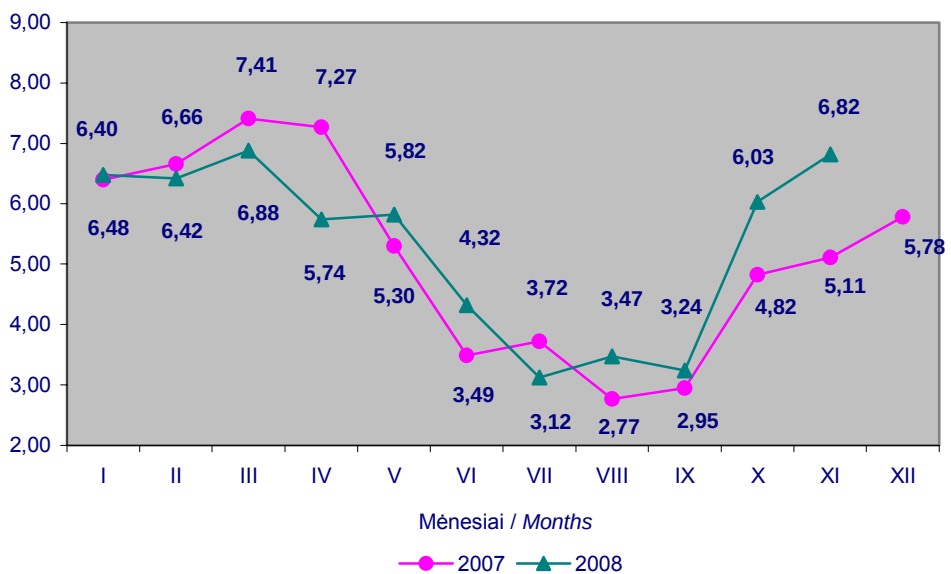
Figure 8. Average retail price of tomatoes in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Pomidorai turguose 2008 metais buvo apie 17 proc., o rugsėjį–gruodį – 30 proc. pigesni negu parduotuvėse. Jų kaina turguje rugsėjo–gruodžio mėnesiais 4 proc. mažesnė nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu. 2009 metų sausio–vasario mėnesiais pomidorai parduotuvėse 6 proc. brangesni, o turguose – 2 proc. pigesni negu 2008-ųjų pradžioje. Turguose pomidorai kainavo 21 proc. daugiau nei parduotuvėse.

2008 metais pomidorų įsivežta 6 proc., arba 3,1 tūkst. t, daugiau nei išvežta. 58 proc. jų importuota iš Lenkijos, 23 proc. – iš Ispanijos, 17 proc. – iš Nyderlandų. Pigiausi – lenkiški pomidorai (po 2,36 Lt/kg). 90 proc. eksporto teko Rusijai.

Agurkai. 2008 metų rugsėjo–gruodžio mėnesiais agurkų mažmeninė kaina buvo apie 25 proc. didesnė nei 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu (9 pav.). 2008 metais spalio–gruodžio mėnesiais agurkai turguose buvo apie 20 proc. pigesni nei parduotuvėse.

9 pav. Vidutinės agurkų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 9. Average retail prices of cucumbers in Lithuanian supermarkets in 2007–2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

2008 metais agurkų įsivežta 1,7 karto, arba 4,2 tūkst. t, daugiau nei išvežta. Daugiausia šių daržovių importuota iš Lenkijos (36 proc., po 2,36 Lt/kg), Ispanijos (31 proc., po 3,80 Lt/kg), Nyderlandų (28 proc., po 3,94 Lt/kg). 59 proc. eksportuota į Rusiją (po 3,13 Lt/kg), 21 proc. – į Latviją (po 3,47 Lt/kg), 18 proc. – į Estiją (po 3,51 Lt/kg).

Daržovių produktai. 2008 metais, palyginti su 2006-aisiais, labiausiai padidėjo džiovintų svogūnų (4,4 karto) ir raugintų kopūstų (2 kartus) gamyba. 28 proc. daugiau užšaldyta daržovių, 9 proc. daugiau pagaminta pomidorų sulčių. Kitų daržovių produktų pagaminta mažiau, labiausiai sumažėjo nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų gamyba (4 lentelė).

3 lentelė / Table 3

Morkų, kopūstų ir svogūnų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
2008 metų gruodžio mėnesį, Lt/kg
*Retail prices of carrot, cabbage and onion in the capital cities of selected EU countries
in December 2008, Lt/kg*

Daržovės <i>Vegetables</i>	Vilnius	Talinas	Ryga	Praha	Bratislava	Helsinkis	Budapeštas	Berlynas	Amsterdamas	Stokholmas
Morkos / <i>Carrot</i>	1,97	1,85	2,80	1,63	1,70	3,51	1,24	3,42	3,53	2,34
Kopūstai / <i>Cabbage</i>	0,74	0,96	1,47	0,66	0,97	3,21	1,08	2,38	4,95	2,34
Svogūnai / <i>Onion</i>	1,29	1,32	2,21	1,30	1,28	3,83	-	3,42	1,91	2,67

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

4 lentelė / Table 4

Daržovių produktų gamyba 2006–2008 metais
Production of vegetable products in 2006–2008

Produktai / <i>Products</i>	2006	2007	2008	2008, palyginti su <i>compared to</i> 2006, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	4492,1	4397,8	4903,9	109
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	13,9	12,2	11,0	79
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	49,1	41,6	29,1	58
Rauginti kopūstai, t / <i>Cabbages preserved, t</i>	721,9	1165,9	1471,8	204
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	48,2	40,3	44,4	92
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Vegetables and mixtures, frozen, t</i>	469,9	671,6	600,4	128
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onion, t</i>	114,6	247,4	507,0	442

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Daugelio daržovių gaminių kainos per 2006–2008 metus Lietuvoje padidėjo: nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų – 13 proc., pomidorų kečupo, užšaldytų daržovių ir jų mišinių – 29 proc., paruoštų ir užkonservuotų išlukštentų pupelių – 34 proc. Raugintų kopūstų kainos per 2006–2008 metus sumažėjo 9 proc., pomidorų sulčių – 11 proc.

Daržovių produktų gamyba orientuota į vidaus rinką, per 2008 metus Lietuvoje parduota 90 proc. pomidorų sulčių, 84 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių vidaus rinkoje parduota 54 proc., raugintų kopūstų – 97 proc., paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių – 85 proc.